O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

TASDIQLAYMAN

D.A.Xalikova

2025-yil

Ro‘yxatga olindi № 61010100-1.11

2025-yil “ ”

TURIZM: NAZARIYA VA AMALIYOT

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	1000000	- Xizmatlar
Ta’lim sohasi:	1010000	- Xizmat ko‘rsatish sohasi
Ta’lim yo‘nalishlari:	61010100	- Turizm va mehmondo‘stlik (masofaviy)

Samarqand – 2025

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
TNA1205	2025-2026	2	5
Fan/modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek		4

	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1	**Turizm: nazariya va amaliyot**	60	90	150

I.Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarga turizm sohasining mohiyatini ochib berish, turizmning taraqqiyot yo‘li, tajribasi, hozirgi kundagi muammolarini aniqlab olish, turizmning iqtisodiy, siyosiy, ma’naviy va ijtimoiy ahamiyatini yoritib berish, O‘zbekiston va jahon turizm biznesining tarqqiyotini o‘rgatishdan iborat.

Fanning vazifasi - talabalarga turizmning mazmun mohiyatini, uni o‘rganishdagi asosiy yondashuvlarni, turizmning yillar davomidagi rivojlanish jarayonlari, tarixi, turizm soahasini rivojlantirish imkoniyatlarini, turizm turilari va ularning tasniflanishini, turizm sohasini rivojlantirishda xalqaro tashkilotlarning o‘rnini, turizmning tarkibiy strukturasini, turizm sohasidagi asosiy va qo‘shimcha xizmatlarni turizm sohasini boshqarishning tashkiliy mexanizmlarini, O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi davlat siyosatini, turizm xizmatlarini litsenziyalashtirish, sertifikatlashtirish va standartlashtirish kabilar bo‘yicha tasavvurini shakllantirishdan iborat.

II. Asosiy qism (ma’ruza mashg‘ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

2 **O‘qish moduli**

1 - mavzu. “Turizm: nazariya va amaliyot” faniga kirish

“Turizm: nazariya va amaliyot” fanining maqsad va vazifalari. Turizmning milliy iqtisodiyotda tutgan o‘rni. Turizm sohasini rivojlantirishning maqsadi va vazifalari. O‘zbekiston milliy iqtisodiyotini rivojlantirishda turizmning roli. O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish bosqichlari.

2 - mavzu. Sayohatchi va turist haqidagi tushunchalarning mohiyati

Turizmning shakllanish tarixi. Sayohatchi va turistni ajratib turuvchi asosiy farqlar. Markaziy Osiyoda turizmni shakllantirishning tarixiy-xronologik asoslari. Markaziy Osiyolik qomusiy olimlar sayohatlari natijasida turizmnishakllanish tarixi. Zamonaviy turizm asoschisi Tomas Kuk tomonidan amalga oshirilgan ishlar.

3 - mavzu. Turizm sohasining tasniflanishi va turlari

Turizm sohasining tasniflanishi. Turizm sohasining turlari. Aktiv va passiv turizm turlarining xususiyatlari. Turizm turlarining o‘ziga xos jihatlari. Turistik-rekreatsion klasterni shakllantirish

4 - mavzu. Turizm sohasining resurslari

Turizm resurslarining mohiyati. Turizm resurslarining guruhlanishi. Tabiiy

va infratuzilmali turistik resurslar. Rekreatsiya sifatida foydalanish turiga ko‘ra turistik resurslar. Madaniy - tarixiy turistik resurslar. Ijtimoiy-iqtisodiy turistik resurslar. Turistik axborot resurslari.

5 - mavzu. Turizm sohasidagi xizmatlar va mahsulotlar

Turistik xizmatlar va mahsulotlar. Turistik xizmatlar xususiyatlarining «4 ta S» bilan ifodalanishi. Xizmat ko‘rsatish klasslari va xizmatlar paketi. Asosiy va qo‘shimcha turistik xizmatlar. Turmahsulotning turistik harajatlar bo‘yicha tarkibi. Turizm mahsulotining tarkibiy tuzilishi.

6 - mavzu. Turizm sohasida joylashtirish xizmatlari

Turizm sohasida joylashtirish vositalari va xizmatlari. Mehmonxonalarning turlari va tasnifi. Turistlar va mehmonlarning joylashtirish vositalari. Funksional vazifasiga qarab mehmonxonalarning turlari. Xalqaro mehmonxonalarning tasniflash tizimi.

7 - mavzu. Turizm sohasida ovqatlantirish xizmatlari

Turizm sohasida ovqatlantirish xizmatlari. Turizm sohasida ovqatlantirish xizmatlarining turlari va tasnifi. Umumiy ovqatlanish sohasi sub’ektlarining tasniflanishi. Xizmat ko‘rsatish turlari va menyular.

8 - mavzu. Turizm sohasida transport xizmatlari

Turizm sohasida transport xizmatlari. Turizm sohasida transport vositalari. Turizm maqsadlari uchun foydalaniladigan transport vositalarining turlari.

9 - mavzu. Turizm sohasida gid - ekskursiya xizmati

Gid-ekskursiya xizmatlarining mohiyati va tasnifi. Gid – tarjimon xizmati va uning vazifalari. Ekskursiya xizmati jarayoni va vazifalari. Ekskursiya xizmatining maqsadi, vazifasi va o‘tkazish shakllari. Gid kasbining shakllanish bosqichlari. Malakali gid - tarjimonga qo‘yiladigan talablar.

10 - mavzu. Turizm turlarini ishlab chiqish texnologiyasi

Turistik xizmatlarni loyihalashtirish va dasturini yaratish. Turistik mahsulotni hisoblash jarayoni. Turistik marshrutni ishlab chiqish bosqichlari. Turistik sayohatning yo‘llanmasi va texnologik haritasini tuzish.

11 - mavzu. Turizm industriyasi va infratuzilmasi

Turizm industriyasi va turizm infratuzilmasining mohiyati hamda tarkibiy qismi. Turoperatorlar va turagentlar faoliyati. Tashkillashtirilgan turizm bozorining tarkibi.

12 - mavzu. O‘zbekistonda ichki va xalqaro turizmning rivojlanishi

O‘zbekistonda ichki turizmning rivojlanish holati. Ichki turizm rivojlanishining O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri. Ichki turizm statistikasi.

Xalqaro turizmni rivojlantirishda “Buyuk Ipak yo‘li” va xalqaro turizm yarmarkalarining o‘rni. O‘zbekistonda xalqaro turizmning rivojlanish holati. O‘zbekiston fuqarolarining chet elga chiqishlari va xorijiy fuqarolarning kelish dinamikasi. O‘zbekistonga xalqaro turistlarning turli maqsadlarda kelish dinamikasi.

13 - mavzu. Turizm sohasini boshqarishning tashkiliy tuzilmasi

Xorijdagi turizm sohasi boshqaruvining modellari. O‘zbekistonda turizm majmuasini boshqarishning tashkiliy tuzilmasi. Turizm xizmatlari sohasida

marketingning nazariy asoslari.

14 - mavzu. Turizm sohasini davlat tomonidan boshqarish yo'nalishlari va xalqaro huquqiy

Turizm sohasini davlat tomonidan boshqarishning yo'nalishi va mexanizmlari. Turizmni davlat tomonidan boshqarishning funksiya va usullari. O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan turizm sohasiga oid me'yoriy - huquqiy hujjatlar.

15 - mavzu. Turizm xizmatlarini litsenziyalashtirish, sertifikatlashtirish va standartlashtirish me'yoriy hujjatlari

Turistik korxonalarga litsenziya olish uchun davlat tomonidan o'rnatilgan talablar. Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi litsenziya talablari va shartlariga rioya etilishini nazorat qilish huquqlari. Turizmda sertifikatlashtirishning turlari. «Turizm xavfsizligi» keng ma'noli tushuncha bo'lib, turizmda xavfsizlik turist va uning yuklarining xavfsizligi, turistik muhit qatnashchilarining muhim hayotiy qiziqishlarini ichki va tashqi xavflardan hamda turizm rivojlanishida atrof-muhitni salbiy omillardan himoyalanganligi tushuniladi.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1. Turizm sohasini rivojlantirishning obeyktiv zarurati
2. Sayohatchi va turistining o'xshash va farqli jihatlari
3. Turizm sohasining tasniflanishi, turlari va ularning o'ziga xos xususiyatlari.
4. Turizm sohasining resurslari va ulardan foydalanish imkoniyatlari
5. Turizm sohasidagi xizmatlarning xususiyatlari va turistik mahsulotlar
6. Turizm sohasida mehmonxonalar va shunga o'xshash joylashtirish vositalaridagi xizmatlar
7. Turizm sohasida umumiy ovqatlantirish korxonalari xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlari
8. Turizm sohasida transport xizmatlarini tashkil etish imkoniyatlari
9. Turizm turlari va marshrutlarini ishlab chiqish texnologiyasi
10. Turizm sohasini rivojlantirishda O'zbekistondagi tarixiy shaharlarning ahamiyati
11. Turizm sohasida gid - ekskursiya xizmati
12. Turistik marshrutlarni ishlab chiqish va tahlil qilish yo'llari
13. Turistik xizmatlarning sifatini oshirishda xorijiy tajriba
14. Turizmda innovatsion yechimlar va yangi texnologiyalar
15. Turizmda madaniy merosni asrash va targ'ib qilish

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. Turizmning milliy iqtisodiyotdagi o'rni va uni tahlil qilish

O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning hissasini statistik ma'lumotlar bilan tahlil qilish, turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy ahamiyatini misollar bilan asoslab yozish, jahon tajribasi bilan qisqa taqqoslash tahlilini yaratish.

2. Sayohatchi va turist tushunchalarining farqi

Sayohatchi va turist o'rtasidagi farqlarni tarixiy va zamonaviy nuqtai nazardan izohlash, Mashhur tarixiy sayohatchilar (Ibn Battuta, Beruniy, Bobur) faoliyati misolida yoritib berish, jadval ko'rinishida farqlash tavsiya etiladi.

3. Turizm turlarini tasniflash va ularning o'ziga xos xususiyatlari

Aktiv va passiv turizm turlarini taqqoslash. O'zbekiston sharoitida rivojlangan turizm turlarini aniqlash. Har bir turga misol keltirib, diagramma yoki jadval tuzing.

4. O'zbekistondagi turizm resurslari tahlili

Tabiiy, tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy resurslarni alohida yozish, har bir resurs turiga O'zbekistondan misollar keltiring (Samarqand – tarixiy, Chimgan – tabiiy). Xarita asosida resurslar joylashuvini ko'rsatish tavsiya etiladi.

5. Turistik mahsulot va xizmatlarning tarkibi tahlili

"4 ta S" qoidasi asosida turistik xizmatlarni tahlil qilish. Asosiy va qo'shimcha turistik xizmatlarni misollar bilan ajratib yozish, turistik mahsulot tarkibini sxema ko'rinishida chizing.

6. Turizm sohasida mehmonxonalar va joylashtirish xizmatlari

Mehmonxonalarni funksional vazifasiga ko'ra tasnifini qilish, xalqaro "yulduz" tizimi bo'yicha O'zbekiston mehmonxonalariga baho bering. O'zbekistonda "family guest house" xizmatining rivojlanishini tahlil qiling.

7. Turizmda umumiy ovqatlanish xizmatlari tasnifi

Turizmda ovqatlanish xizmatlarining asosiy turlarini yozish tahlil qilish. Milliy taomlarning turizm rivojidagi o'rni haqida maqola tayyorlang. Menyu turlarini solishtirish uchun jadval tuzing.

8. O'zbekistonda transport xizmatlarining turizmdagi o'rni va ularning turlari

Havo yo'li, temir yo'li, avtomobil va maxsus turistik transport vositalarini o'rganish. "Afrosiyob" tezyurar poyezdi va "Silk Avia" aviakompaniyasining ahamiyatini tahlil qiling. Transport xizmatlari va turizm rivoji o'rtasidagi bog'liqlikni izohlang.

9. Turizmda gid-ekskursovodlik faoliyati tahili

Gidning asosiy vazifalarini yozing. Malakali gidga qo'yiladigan talablarni o'rganib, qisqa tavsif bering. O'zbekistonda mavjud ekskursovod xizmatlari haqida misollar keltiring va ularning tahlilini yozing.

10. O'zbekistonda ichki va xalqaro turizm rivojlanishi

Ichki va xalqaro turizmning asosiy farqlarini taqqoslang. "Buyuk Ipak yo'li" ning turizm rivojlanishidagi o'rnini yoritib bering. Ichki va xalqaro turizm bo'yicha statistik ma'lumotlarni jadval yoki diagramma asosida tahlil qiling.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular kafedra tomonidan tayyorlangan uslubiy ko'rsatma asosida bajariladi.

3	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: -turizm rivojlanishining asosiy ta'sir etuvchi omillarini, shu jumladan milliy va madaniy muhitni tushunish; -turizmni rivojlantirish va menejmentning nazariy kontseptsiyalarini

	amaliy tajriba guruhlari ishida va ekskursiya paytida real misollarni tushuntirishning nazariy va amaliy jihatdan bilish; -turizm istiqbollari, turizm yillar oralig'ida rivojlanishi, kasb faoliyatining imkoniyatlari, xalqaro, milliy, hududiy va boshqa tashkilotlar, yo'lovchilarni tashish, mehmondo'stlik va unga aloqador xizmatlar, yetkazib berish jarayonidagi tashkilotlar, attraksionlar, ko'ngilochish, xordiq chiqarish va boshqa turistik tanlov, turizm sohasini rivojlantirishda O'zbekistondagi tarixiy shaharlarning ahamiyati haqida tasavvurga ega bo'lishi; -maroqli sayohatga motivatsiya, talabni hisoblash va bashorat qilish, turizmni rejalashtirish, rivojlantirish va ijtimoiy talqini, sayohat va turizmdagi tadqiqot, turizm marketingi; turizm turlari, shakllari va resurslari, gid-ekskursiya xizmati, O'zbekiston Respublikasining turizm sohasidagi Davlat siyosati bilishi va ulardan foydalana olishi; -hayotni sermazmun o'tkazishda madaniy va xalqaro turizmning o'mi, turizm jamiyatshunosligi, turizm tarkibiy qismlari va ta'minot, turizmning iqtisodiy ta'siri, turizm siyosati: tuzilishi, tarkibi va jarayoni, turizm va atrofmuhit; turizm kelajagi, O'zbekistonda gastronomiya turizmini rivojlantirish istiqbollari, O'zbekistonda ekoturizm va qishloq turizmini rivojlantirish istiqbollari ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.
4	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; •interfaol keys-stadilar; •seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar): •guruhlarda ishlash: •taqdimotlarni qilish; •individual loyilalar; •loyiha tahlili; •misol va masalalar; •jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Dars davomida faol qatnashish, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazoratni muvaffaqiyatli topshirish, yakuniy nazorat test olish asosida qabul qilinadi.
6	**Asosiy adabiyotlar** 1. Boltabayev M.R., Tuxliyev I.S., Safarov B.Sh., Abduhamidov S.A. "Turizm: nazariya va amaliyot". Darslik. T.: "Fan va texnologiya", 2018 y. 2. Tuxliyev I.S., Abduhamidov S.A. "Turizm: nazariya va amaliyot". Darslik. T.: "Fan va texnologiya", 2020 y. 3. Mamatqulov M.X., Bektemirov A.B., Tuxliyev I.S. "Xalqaro turizm" Darslik. Toshkent., 2009 y. 191 b. 4. Hayitboyev R. va boshq. "Turizm marshrutlarini ishlab chiqish" O'quv qo'llanma. Samarqand., 2016 y. 175 b. **Qo'shimcha adabiyotlar**

6. Александрова А.Ю.«Международний туризм» Учебник. М: «КНОРУС» 2010. 464
7. Кварталнов В.А., Туризм . Учебник. М., «Финанси и статистика». 2004. 320 с.
8. Komilova F.K., Xalqaro turizm bozori. O'quv qo'llanma T.,TDIU-2006. 191 b.
9. Soliyev A.S., Usmonov M.R. Turizm geografiyasi (Samarqand viloyati misolida) – Samarqand: SamDU, 2005 y.
10. Ю.В.Савелева, О.В.Толстогузова. Управление развитием туризма в регионе. – Петрозаводск: Изд-во Карелского научного сентра РАН. 2008. 141 с.
11. Ibadullayev N.E. O'zbekistonning turistik resurslari. Ma'ruzalar kursi. – Samarqand, SamISI, 2008. -114 b.

Axborot manbaalari

12.www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
13. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
14. www.ziyonet.uz – ta'lim portali
15.www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi davlat statistika qo'mitasi sayti
16. https://catalogue.surrey.ac.uk
17. https://www.polyu.edu.hk/shtm/study/subject-syllabi/?sc_lang

7	Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2025-yil "____" _____ dagi "____"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8	**Fan/modul uchun mas'ullar:** Sh. Berdiyorov - SamDCHTI, "Tarjima nazariyasi va amaliyoti" kafedrasi o'qituvchisi.
9	**Taqrizchilar:** **F.R. Xalimova** – SamDChTI, Tarjima nazariyasi va amaliyoti kafedrasi v.b. professori, DSc. **S.A. Abduhamidov** – SamISI "Turizm" kafedrasi mudiri, dotsent.